

INSTITUTUL NAȚIONAL AL JUSTIȚIEI

**PARTICIPAREA PROCURORULUI
ÎN INSTANȚA DE JUDECATĂ**

CURRICULUM

FORMATORI:

Sergiu CRIJANOVSKI

*Procuror, secția reprezentarea învinuirii în
Curtea Supremă de Justiție,
Procuratura Generală*

Sergiu VASILIU

*Procuror, Secția judiciar penală,
Procuratura Generală*

Marcel DIMITRAȘ

*Procuror, șef secție judiciar – civilă,
Procuratura Generală*

Chișinău 2012

I. PRELIMINARII

În contextul strategiei naționale de reformare a justiției, legislația procesual-penală înregistrează transformări semnificative, urmărindu-se instituirea standardelor europene de desfășurare a justiției, delimitând autoritatea judecătorească de celelalte puteri ale statului. În context, rolul și atribuțiile procurorului în desfășurarea justiției constituie obiect de discuții, or, procurorii joacă un rol cheie în sistemul justiției penale și, mai mult ca atât, în unele jurisdicții le sunt atribuite alte sarcini de exemplu în domeniul dreptului comercial, civil sau contravențional, în calitate de garanți ai legalității.

Realizarea principiului contradictorialității și egalității părților dictează ca una din sarcinile prioritare ale procurorului e să contribuie în calitate de reprezentant al statului la exercitarea atribuțiilor în cauzele penale. Desfășurarea justiției în condițiile contradictorialității și egalității procesuale a părților cere o nouă abordare principială nu doar a instanței de judecată ca subiect central al procedurii penale, dar și a acuzatorului de stat în calitate sa de responsabil pentru lupta cu criminalitatea.

O atenție deosebită urmează a fi acordată anumitor procedee și metode criminalistice, aplicabile în scopul probării acuzării în instanța de judecată.

Un interes sporit a căpătat renunțarea procurorului la probe și consecințele juridice pe care le generează.

Activitatea complexă și responsabilă a acuzatorului în instanța de fond se încheie prin susținerea discursului de acuzare.

Curriculumul disciplinei în cauză se axează pe trei niveluri comportamentale, cu un grad diferit de complexitate: *cunoaștere, aplicare și integrare*.

Nivelul *cunoaștere* presupune acumularea cunoștințelor teoretice, formarea bazei conceptuale în domeniul prezentării învinuirii de stat în judecată.

Aplicarea presupune altoirea abilităților tipice participării procurorului în instanța de judecată în cauze penale, dezvoltarea capacităților de a transpune în plan practic a cunoștințelor teoretice.

Integrarea își propune ca scop formarea capacităților de transfer al cunoștințelor teoretice și al abilităților practice în situații atipice, soluționarea spețelor, rezolvarea unor sarcini cu un grad sporit de complexitate, formularea poziției și argumentarea soluțiilor.

II. OBIECTIVELE STANDARD ALE DISCIPLINEI

În baza studierii disciplinei „Participarea procurorului în instanța de judecată” cauze penale audientul trebuie:

La nivel de cunoaștere și înțelegere:

- să identifice normele și instituțiile procesuale care reglementează statutul și atribuțiile procurorului în instanța de judecată;
- să identifice particularitățile și statutul procesual al procurorului în instanța de judecată;
- să determine scopul participării procurorului în instanța de judecată;
- să determine conținutul și structura acuzării de stat;
- să evidențieze rolul procurorului în vederea combaterii eficiente a fenomenului infracțional;
- să relateze evoluția rolului și atribuțiilor procurorului în instanța de judecată la diferite etape istorice de dezvoltare.
- să interpreteze normele juridice procesual-penale care reglementează temeiurile și procedura de modificare a învinuirii în sensul agravării în instanța de judecată;

La nivel de aplicare:

- să argumenteze esența acuzării în calitate de instituție fundamentală de drept procesual penal;
- să argumenteze corelația dintre acuzatorul de stat și instanța de judecată la îndeplinirea justiției în cauze penale;
- să clasifice situațiile de renunțare a procurorului la probe;
- să aplice noile instituții ale Dreptului procesual penal în domeniul îndeplinirii justiției în cauze penale în contextul apariției și dezvoltării lor istorice și în concordanță cu reformele judiciare;
- să aplice adecvat cu actele procedurale penale în vederea completării lor corecte;
- să stabilească interacțiunea între teoria și practica prezentării acuzării în instanța de judecată;

La nivel de integrare:

- să elaboreze propuneri *de lege ferenda*;
- să-și asume responsabilitatea față de consecințele erorilor determinate de aplicarea incorectă a legii;
- să-și perfecționeze continuu capacitatea de a lua decizii legale în situații concrete la judecarea cauzelor penale;
- să estimeze perspectivele perfecționării reprezentării acuzării de stat ca instrument de realizare a politicii penale;
- să formuleze propuneri de compatibilitate a prevederilor normelor procesual-penale autohtone în vederea reglementării participării procurorului în judecată cu prevederile legislației europene și prevederile convențiilor internaționale ratificate de Republica Moldova.

III. ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Codul disciplinei	Semestrul	Numărul de ore		Evaluarea
		C	S	
SO	II	14	30	examen

IV. TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

a) Tematica și repartizarea orientativă a orelor de curs:

Nr. crt.	Tema	Realizarea în timp (ore)
1.	Rolul procurorului la desfășurarea ședinței preliminare	2
2.	Aspecte teoretico-practice privind procedura și tactica prezentării probelor în acuzare de către procuror în cadrul cercetării judecătorești	2
3.	Problemele modificării învinuirii în sensul agravării de către procuror în ședința de judecată	2
4.	Discursul acuzatorului	2
5.	Exercitarea căilor ordinare și extraordinare de atac împotriva hotărârilor judecătorești penale	2
6.	Participarea procurorului la examinarea cauzelor civile	4
	Total	14

b) Tematica și repartizarea orientativă a orelor de seminar:

Nr. Crt.	Tema	Realizarea în timp (ore)
1.	Rolul procurorului la desfășurarea ședinței preliminare	2
2.	Aspecte teoretico-practice privind procedura și tactica prezentării probelor în acuzare de către procuror în cadrul cercetării judecătorești	6
3.	Problemele modificării învinuirii în sensul agravării de către procuror în ședința de judecată	6
4.	Discursul acuzatorului	4
5.	Exercitarea căilor ordinare și extraordinare de atac împotriva hotărârilor judecătorești penale	6
6.	Participarea procurorului la examinarea cauzelor civile	6
	Total	30

V. OBIECTIVE DE REFERINȚĂ ȘI CONȚINUTURI

<ul style="list-style-type: none"> - să definească ședința preliminară; - să identifice scopul și sarcinile ședinței preliminare în sistemul etapelor fazei judecării în fond a cauzei penale; - să estimeze rolul procurorului la soluționarea chestiunilor în ședința preliminară; - să determine rolul procurorului în desfășurarea ședinței preliminare și adoptarea soluțiilor de către instanța de judecată; - să argumenteze rolul procurorului la punerea pe rol a cauzelor penale judecate în procedură de urgență. 	<p><i>Rolul procurorului la desfășurarea ședinței preliminare</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiunea, scopul și sarcinile ședinței preliminare. • Rolul procurorului la soluționarea chestiunilor în ședința preliminară. • Rolul procurorului în desfășurarea ședinței preliminare și adoptarea soluțiilor de către instanța de judecată. • Rolul procurorului la punerea pe rol a cauzelor penale judecate în procedură de urgență.
<ul style="list-style-type: none"> - să definească cercetarea judecătorească; - să determine rolul procurorului în cadrul etapei principale a judecării în fond a cauzei penale - cercetarea judecătorească; <p>să argumenteze factorii ce influențează stabilirea ordinii de cercetare a probelor;</p> <ul style="list-style-type: none"> - să utilizeze procedeele de audiere a inculpatului în condițiile contradictorialității cercetării judecătorești; - să compare procedeele de audiere a celorlalte părți cu procedeele de audiere a inculpatului; - să identifice particularitățile audierii martorilor; - să relateze despre numirea și efectuarea expertizei în cadrul cercetării judecătorești; - să utilizeze procedeele de audiere a expertului; - să descrie procedura de examinare a corpurilor delictive; - să argumenteze cercetarea documentelor și a proceselor verbale ale acțiunilor procesuale; <p>să estimeze prezentarea probelor suplimentare prin prisma cercetării sub toate aspectele, complet și obiectiv a tuturor circumstanțelor cauzei.</p>	<p><i>Aspecte teoretico-practice privind procedura și tactica prezentării probelor în acuzare de către procuror în cadrul cercetării judecătorești</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Importanța cercetării judecătorești și rolul procurorului la această etapă. • Factorii ce influențează stabilirea ordinii de cercetare a probelor. • Audierea inculpatului. • Audierea celorlalte părți. • Audierea martorilor. • Dispunerea efectuării expertizei, audierea expertului. • Examinarea corpurilor delictive. • Cercetarea documentelor și a proceselor verbale ale acțiunilor procesuale. • Prezentarea probelor suplimentare.
<ul style="list-style-type: none"> - să definească învinuirea în calitatea sa de forță motrice a procesului penal; - să determine importanța învinuirii pentru realizarea scopurilor procesului penal; - să descrie structura învinuirii; - să clasifice modalitățile învinuirii; - să utilizeze modalitățile modificării învinuirii în sensul agravării; - să stabilească ordinea procesuală de modificare a învinuirii în sensul agravării în ședința de judecată; - să proiecteze ordonanțe de modificare a învinuirii în sensul agravării în ședința de judecată. 	<p><i>Problemele modificării învinuirii în sensul agravării de către procuror în ședința de judecată</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Noțiunea, importanța și structura învinuirii. • Modalitățile învinuirii și caracteristica lor. • Modalitățile modificării învinuirii în sensul agravării și caracteristica lor. • Ordinea procesuală de modificare a învinuirii în sensul agravării în ședința de judecată.

<ul style="list-style-type: none"> - să relateze despre elocința judiciară; - să determine particularitățile discursului procurorului; - să identifice etapele și procedeele pregătirii discursului de acuzare; - să determine structura și conținutul discursului de acuzare; - să stabilească menirea replicii procurorului; - să proiecteze discursuri ale procurorului în dezbaterile judiciare. 	<p>Discursul acuzatorului</p> <ul style="list-style-type: none"> • Particularitățile discursului procurorului. • Pregătirea discursului de acuzare. • Structura și conținutul discursului de acuzare. • Replica procurorului.
<ul style="list-style-type: none"> - să definească căile ordinare și extraordinare de atac în procedura penală; - să determine rolul și scopul procurorului la exercitarea căilor ordinare și extraordinare de atac împotriva hotărîrilor judecătorești penale; - să formuleze soluții privitoare la rezolvarea problemele teoretico-practice la exercitarea și soluționarea căilor ordinare de atac prin prisma participării procurorului la judecarea cauzei penale; - să formuleze soluții privitoare la rezolvarea problemele teoretico-practice la exercitarea și soluționarea căilor extraordinare de atac; - să proiecteze cereri de apel, de recurs, recursuri în anulare etc. 	<p>Exercitarea căilor ordinare și extraordinare de atac împotriva hotărîrilor judecătorești penale</p> <p>« Rolul și scopul procurorului la exercitarea căilor ordinare și extraordinare de atac împotriva hotărîrilor judecătorești penale.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Probleme teoretico-practice la exercitarea și soluționarea căilor ordinare de atac. • Probleme teoretico-practice la exercitarea și soluționarea căilor extraordinare de atac.

VI. SUGESTII PENTRU ACTIVITATEA INDIVIDUALĂ A AUDIENȚILOR

subiecte/probleme	forme de realizare	modalități de evaluare
1. Planificarea cercetării judecătorești	1. Referate/rezumat; 2. Studii.	- prezentarea rezultatelor; - participarea la mese rotunde;
2. Tactica audierii judiciare	1. Referate/rezumat; 2. Studiu de caz; 3. Analiza cazurilor de fapt; 4. Proces simulat.	- prezentarea rezultatelor; - elaborarea articolelor.
3. Problemele administrării probelor în acuzare în cadrul cercetării judecătorești	1. Proiecte. 2. Referate/rezumat; 3. Studiu de caz; 4. Rezolvarea spețelor.	- prezentarea rezultatelor; - elaborarea articolelor; - participarea la mese rotunde
4. Metodica prezentării discursului procurorului.	1. Studiu de caz; 2. Proces simulat.	- elaborarea discursului; - prezentarea discursului

VII. EVALUAREA DISCIPLINEI

A. Mostră de evaluare curentă

Participarea audiențelor în cadrul activităților practice

- Chestionări
- Participarea la dezbateri
- Din subiectele propuse pentru activitatea individuală fiecare audient va pregăti un raport
- Studii de caz
- Rezolvarea spețelor
- Elaborarea actelor procedurale întocmite de procuror
- Studiarea dosarelor penale
- Simularea de procese penale în faza judecării

Probe scrise două testări obligatorii

Test

Tema: Cerințe față de comportamentul acuzatorului de stat în ședința de judecată

1. Descrieți trăsăturile definitorii ale comportamentului acuzatorului de stat în ședința de judecată.
2. Comparați corelația procurorului cu instanța de judecată și organul de urmărire penală. Indicați care sînt deosebirile.
3. Elaborați Codul deontologic al acuzatorului de stat.

B. Mostră de evaluare sumară finală

Examen în scris

Test

Subiectul 1. Modificarea învinuirii în ședința de judecată în sensul agravării

1. Relatați despre structura învinuirii.
2. Stabiliți temeiurile și procedura modificării învinuirii în ședința de judecată în sensul agravării.
3. Considerați oportună prevederea legală potrivit căreia modificarea învinuirii în sensul agravării în instanța de apel este posibilă doar cu condiția depunerii apelului de către procuror.

Subiectul 2. Audierea inculpatului

- 1 Identificați procedeele tactice utilizate de acuzatorul de stat la audierea inculpatului.
- 2 Delimitați audierea de bază, audierea încrucișată și audierea în formă de șah.
- 3 Propuneți soluții de apreciere a declarațiilor inculpatului de recunoaștere a vinovăției la urmărirea penală și de renunțare la declarațiile respective în judecată.

Subiectul 3. Soluționați speța

După transmiterea cauzei în judecată, în legătură cu necesitatea audierii unui martor care trebuie protejat, procurorul a emis ordonanța privind audierea prin aplicarea modalităților speciale de audiere prevăzute de art. 110 CPP. Audierea a fost efectuată de către procurorul care a condus urmărirea penală și care se afla într-o încăpere cu martorul, iar în încăperea vecină se aflau bănușii și apărătorii lor.

Instanța, examinînd cauza, a depistat anumite erori la urmărirea penală. Astfel, s-a constatat că nu a fost efectuată o confruntare între învinușii și este dificil de a stabili rolul

fiecăruia la săvârșirea infracțiunii. în legătură cu aceasta, instanța a propus, printr-o încheiere a procurorului, de a solicita dosarul din instanță și a efectua confruntarea.

După efectuarea confruntării, dosarul a fost transmis în instanță, cauza fmișându-se cu sentința de condamnare.

În apelul său inculpatul B. a solicitat micșorarea pedepsei. Instanța a admis apelul inculpatului B. modificînd pedeapsa, depistînd însă anumite erori în hotărîrea primei instanțe care nu a recunoscut starea de recidivă a lui B., astfel casînd sentința și pronunțînd o nouăhotărîre.

Depistați erorile comise în cadrul procesului, propuneți soluții juste și argumentați-le din punct de vedere juridic.

VIII. REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

I. Acte normative

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948.
2. Convenția europeană a pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale ale omului din 4 noiembrie 1950.
3. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994.
4. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 14 martie 2003 cu completările și modificările ulterioare.
5. Codul penal al Republicii Moldova din septembrie 2002 cu completările și modificările ulterioare.
6. Legea Republicii Moldova "Cu privire la Procuratură " din 14 martie 2003 cu modificările și completările ulterioare.

2. Practica judiciară

7. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.4, Cu privire la unele chestiuni ce vizează participarea procurorului la judecarea cauzelor penale din 30.01.1996, cu modificările aduse prin hotărîrea Plenului din 20.12.1999 // Culegere de hotărîri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (1974-1999). - Chișinău, 2000, p.285-286.
8. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.38 din 12.11.1997, Cu privire la practica judiciară de aplicare a unor prevederi ale Codului de procedură penală // Culegere de hotărîri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (1974-1999). - Chișinău, 2000, p.287-288.
9. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.30 din 09.11.1998, Cu privire la practica aplicării legilor pentru asigurarea dreptului la apărare în procedura penală a bănuitului, învinuitului și inculpatului // Culegere de hotărîri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (1974-1999). - Chișinău, 2000, p.289-294.
10. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.4 din 06.04.1992, Cu privire la respectarea legislației referitoare la folosirea limbii de procedură // Culegere de hotărîri ale Plenului Judecătorei Supreme a Republicii Moldova (1990-1993). - Chișinău, 1994, p.58-61.
11. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.X din 30.01.1996, Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a unor prevederi ale Constituției Republicii Moldova // Culegere de hotărîri ale Plenurilor Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova (1994-04.1997). - Chișinău, 1997, p.48-54.
12. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.5 din 07.04.1991, Despre practica de aplicare de către instanțele judecătorești a legislației cu privire la repararea daunelor materiale, cauzate de infracțiune // Culegere de hotărîri ale Plenului Curții Supreme de Justiție (1974-1999). - Chișinău, 1997, p.164-167.
13. Hotărîrea Plenului Curții Supreme de Justiție, nr.37 din 12.11.1997, Cu privire la practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației în cadrul examinării cauzelor privind

- infrafracțiunile săvârșite de minori // Culegere de hotărâri ale Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova (1997-1998). - Chișinău, 1998. p.79-92.
14. Curtea Supremă de Justiție. Sinteza practicii judiciare. - Chișinău, 2000, 398 p.
15. Curtea de Apel. Culegere de practică judiciară (1996-1999). - Chișinău: Garuda-art, 1999, 228 p.

io

16. Academia Română. Practica judiciară penală, voi.IV. - București: Editura Academiei Române, 1993, 311 p.
17. Ministerul Public. Probleme de practică judiciară din activitatea Parchetelor. -București, 1994, 135 p.

3. Bibliografie

1. Ciopraga A. *Criminalistica (tactica)*. - Iași, 1986, 378 p.
2. Cochinescu N. *Exercitarea Ministerului Public pe Ungă jurisdicția financiară II Dreptul*, 1994, nr.4, p.31-36.
3. Chintea V. *Rolul procurorilor în combaterea criminalității II Dreptul anul*, VII, seria allla, 1996, nr.12, p.60-64.
4. Diaconescu H. *Este procurorul parte în procesul penal? II Dreptul*, anul IV, seria a IV a, 1995, nr.12, p.51-54.
5. Diaconescu H. *Din nou cu privire la natura juridică a Ministerului Public II Dreptul*, anul VII, seria III, 1996, nr.12, p. 19-26.
6. Doraș S. *Criminalistica*, voi.II. *Elemente de tactică*. Chișinău: Tipografia Centrală, 1999, 273p.
7. Dorogan M. *Compoziția rechizitoriului. Momentele de bază ale conținutului. II Legea și viața*, 1997, nr.9, p.29-31.
8. Dorogan M. *Curs de elocință*. - Chișinău: Editura ARC, 1995, 314 p.
9. Eminescu I. *Pledoarii celebre. (Antologie de oratorie judiciară)*. - București: Editura Academiei RSR, 1973, 291p.
10. Stanciu E. *Criminalistica*. - București, 1995, 342 p.
11. Serbinov I., Catana E., Chirtoacă E., Bularu S., Munteanu A., Holban V. *Ghidul acuzatorului de stat*. - Chișinău: Cartier juridic, 2005, 136 p.
12. Vizdoga I. *Pregătirea procurorului pentru participarea la judecarea în fond a cauzei penale II Legea și viața*, 1997, nr.7, p.27-28.
13. Vizdoga T. *Exercitarea acuzării în instanța de fond probleme și perspective. Autoreferatul tezei de doctor în drept*. - Chișinău, 2002, 25 p.
14. Vizdoga T. *Esența, structura și importanța acuzării*. - Analele științifice ale U.S.M., Chișinău, 2002, p.317-327.
15. Vizdoga T. *Reflecții asupra structurii și conținutului discursului de acuzare* - Analele științifice ale U.S.M.- Chișinău, 2002, p. 328-337.
16. Vizdoga T. *Replica acuzatorului* - Analele științifice ale U.S.M.- Chișinău, 2001, p. 455-457.
17. Алексеев М.С., Макарова З.В. *Ораторское искусство в суде*. - Ленинград, 1989, 190 с.
18. Ароцкер Л.Е. *Тактика и этика судебного допроса*. - Москва, 1969, 120 с.
19. Ароцкер Л.Е. *Использование данных криминалистики в судебном разбирательстве*. - Москва, 1964. - 224 с.
20. Басков В.И. *Изменение обвинения в суде первой инстанции // Советская юстиция*, 1974, пг.16, с.5-7.
21. Басков В.И. *Прокурор в суде первой инстанции*. - Москва, 1968, 197 с.
22. Басков В.И. *Поддержание государственного обвинения в суде*. - Москва, 1972, 63 с.
23. Быстрое Е.А. *О формулировке обвинения // Правоведение*, 1973, пг.2, с. 109-111.
24. Васильев А.Н. *Тактика допроса*. - Москва, 1970, 208 с.

25. Воробьев Г.А. *Планирование судебного следствия*. - Москва, 1978, 80 с.
26. Гаврилов В.В. *Слово государственному обвинителю*. - Саратов: Слово, 1998, 128 с.
27. Голунский Е.А. *Методика произнесения и подготовки обвинительной речи на суде*. - Москва, 1939, 168 с.
28. *Государственный обвинитель в суде* (под ред. В.А.Болдырева). - Москва: Госюриздат, 1954, 307 с.
29. Добровольская Т.Н. *Изменение обвинения в судебных стадиях советского уголовного процесса*. - Москва: Юридическая литература, 1971, 112 с.
30. Загорский Г.И. *Судебная речь*. - Москва, 1991, 206 с.
31. Зажицкий В. *Следователь - свидетель?* // Советская юстиция, 1990. пг.6, с. 18-20.
32. Кириллова Н.П. *Участие государственного обвинителя в судебном следствии: Конспект лекции*. - Санкт-Петербург, 1997, 20 с.
33. Матвиенко Е.А. *Судебная речь*. - Минск, 1972, 256 с.
34. Мельников Н. *Участие прокурора в суде - важное условие соблюдения конституционных прав граждан* // Законность, 1999, пг.8, с.23-25.
35. Миронов В.Ф., Шимановский В.В. *Допрос следователей в качестве свидетелей* // Правоведение, 1988, пг.6, с.21-24.
36. Михайловская Н.Г., Одинцов В.В. *Искусство судебного оратора*. - Москва, 1988, 232 с.
37. Ульянова Л.Т. *Оценка доказательств судом первой инстанции*. - Москва: Госюриздат, 1959, 145 с.
38. Фаткуллин Ф.Н. *Обвинение и судебный приговор*. - Казань: Изд-во Казанского университета, 1965, 529 с.
39. Фаткуллин Ф.Н. *Изменение обвинения*. - Москва: Юридическая литература, 1971, 158 с.